

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Temat rozprawy:

Wychowanie dziecka w polskiej literaturze pamiętnikarskiej okresu zaborów

Rozprawa została napisana na podstawie pamiętników wydanych drukiem oraz niepublikowanych, znajdujących się w archiwach na terenie całej Polski, które swoją treścią obejmowały czasy niewoli narodowej. Celem dysertacji było przedstawienie procesu przebiegu wychowania najmłodszego pokolenia społeczeństwa polskiego pod zaborami w świetle literatury pamiętnikarskiej. Takie ujęcie zagadnienia umożliwiło zaprezentowanie kwestii wychowania na podstawie obserwacji, przeżyć i odczuć pamiętnikarzy. Pozwoliło ono dogłębniej i jak gdyby od wewnątrz, przeanalizować to zagadnienie w podstawowych aspektach. Podjęte w rozprawie badania ukierunkowano na uzyskanie odpowiedzi w jaki sposób wychowywano dziecko w okresie zaborów w świetle literatury pamiętnikarskiej.

Praca składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz aneksów. W rozdziale pierwszym scharakteryzowano wpływ polityki poszczególnych państw zaborczych na warunki wychowania młodego pokolenia przez rodziny polskie, mieszkające na zagarniętych ziemiach.

W rozdziale drugim ukazano wychowanie dziecka na terenie trzech zaborów, począwszy od chwili jego narodzin poprzez pierwsze lata życia w rodzinnym domu, do czasu pójścia do szkoły. Przedstawiono ten okres życia najpierw w rodzinach z warstw najuboższych, mieszkających na wsi. Następnie w rodzinach miejskich, które z reguły posiadały lepsze warunki życia, aż po rodziny z warstw społecznie najwyższych, które żyjąc w dostatku mogły zapewnić swoim dzieciom najwygodniejsze warunki rozwoju fizycznego i psychicznego.

Rozdział trzeci zawiera analizę środowiska wychowawczego stworzonego w domu rodzinnym przez rodziców we wszystkich warstwach społecznych, w celu przekazania swym dzieciom podstawowych wiadomości z zakresu czytania i pisania. Ukazano również atmosferę wychowawczą szkół elementarnych i początkowych klas szkół średnich w każdym z zaborów. Dostrzeżono odmienność warunków wychowawczych w szkołach, internatach (stancjach) uzależnionych od władz sprawujących zwierzchnictwo nad daną instytucją.

Kolejny, czwarty i ostatni rozdział poświęcony został ideałom wychowawczym na podstawie, których starano się wychowywać dzieci. Do najważniejszych należały inicjatywy

wychowawcze, zgodne z normami etycznymi, tradycją i powszechnie przyjętymi zasadami. W dobie niewoli narodowej dokładano starań, aby dzieci nie zapomniały o potrzebie wyzwolenia ojczyzny oraz dbały o otaczającą ich przyrodę, by pozostała niezniszczona i mogła żywić i zachwycać swoją urodą następne pokolenia.

Kraków, 17 czerwca 2022

Dorota Szpota